

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Серія:
Педагогічні науки

Випуск 143

Кіровоград – 2016

ББК 81.2(3)
Н 34
УДК 378

Наукові записки / Ред. кол.: В. Ф. Черкасов, В. В. Радул, Н. С. Савченко та ін. – Випуск 143. – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. – 292 с.

ISBN 978–7406–57–8

Збірник наукових праць є результатом наукових пошуків дослідників теоретичних та методичних аспектів мистецької освіти.

Рецензенти: Брилін Б. А., доктор педагогічних наук, професор;
Олексюк О. М., доктор педагогічних наук, професор.

«Наукові записки. Серія: Педагогічні науки» внесено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук. Наказ Міністерства освіти і науки України № 241 від 09.03.2016 р.

РЕДКОЛЕГІЯ:

Науковий редактор:

Черкасов В. Ф. – доктор педагогічних наук, професор КДПУ ім. В. Винниченка.

Заступник наукового редактора:

Савченко Н. С. – доктор педагогічних наук, професор КДПУ ім. В. Винниченка.

Відповідальний секретар:

Грозан С. В. – кандидат педагогічних наук, ст. викладач КДПУ ім. В. Винниченка.

Редакційна колегія:

Калініченко Н. А. – доктор педагогічних наук, професор КДПУ ім. В. Винниченка.

Клім-Клімашевська А. – доктор педагогічних наук, професор Природничо-гуманітарного університету в Седльцах, Республіка Польща.

Кротерс Г. – доктор філософії, професор Белфастського університету Її Величності, Об'єднане Королівство Великобританії та Північної Ірландії.

Кушнір В. А. – доктор педагогічних наук, професор КДПУ ім. В. Винниченка.

Радул В. В. – доктор педагогічних наук, професор КДПУ ім. В. Винниченка.

Радул О. С. – доктор педагогічних наук, професор КДПУ ім. В. Винниченка.

Рангелова Е. – доктор педагогічних наук, професор, голова Міжнародної асоціації професорів слов'янських країн, Республіка Болгарія.

Растригіна А. М. – доктор педагогічних наук, професор КДПУ ім. В. Винниченка.

Садовий М. І. – доктор педагогічних наук, професор КДПУ ім. В. Винниченка.

Ткаченко О. М. – доктор педагогічних наук, професор КДПУ ім. В. Винниченка.

Шандрук С. І. – доктор педагогічних наук, професор КДПУ ім. В. Винниченка.

Друкується за рішенням вченої ради Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (*протокол № 6 від 29 лютого 2016 року*)

Статті подано в авторській редакції

© Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, 2016

самостійно їх відбирати з урахуванням стилістичних особливостей та художньо-образного змісту досліджуваного твору, аналізувати результати виконання і знаходити шляхи і способи вирішення виникаючих проблем. Таким чином, формування виконавської самостійності студентів-музикантів має займати провідне місце у професійному навчанні. Перспективними для подальшої роботи в контексті даної проблеми можуть бути питання, пов'язані з виявленням і науковим обґрунтуванням педагогічних умов, що сприяють ефективності формування інструментально-виконавської самостійності майбутніх учителів музики.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Баренбойм Л. А. Об основных тенденциях музыкальной педагогики XX века / Л. А. Баренбойм // Музыкальная педагогика и исполнительство. – Л., Музыка, 1974. – 124 с.
2. Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Д. Б. Богоявленская. – М.: Академия, 2002. – 320 с.
3. Ковалев А. Г. Общая психология / А. Г. Ковалев. – М.: Просвещение, 1981. – 421 с.
4. Коджаспиров Г. М. Педагогический словарь / Г. М. Коджаспиров, А. Ю. Коджаспиров. – М.: Академия, 2001. – 567 с.
5. Морозов А. В. Креативная педагогика и психология: учеб. пособие / А. В. Морозов, Д. В. Чернилевский. – М.: Академ. проект, 2004. – 675 с.
6. Самообразование и творческое развитие личности будущего специалиста / Н. М. Трофимов,

Е. И. Еремина // Педагогика. – 2002. – № 2. – С. 42–77.

7. Сластенин В. А. Аксиологические основания общего и профессионального образования / В. А. Сластенин // Качество жизни: проблемы системного научного обоснования: материалы междунар. науч.-практ. конф. – Липецк: ЛГПИ, 2000. – С. 17–25.

8. Станиславский К. С. Работа актера над собой. Ч. 1: Работа над собой в творческом процессе преподавания. Дневник ученика / К. С. Станиславский. – М.: Искусство, 1985. – 114 с.

9. Цыпин Г. М. Музыкально-исполнительское искусство: теория и практика / Г. М. Цыпин. – М.: Алетя, 2001. – 167 с.

10. Янкелевич Ю. О первоначальной постановке скрипача / Ю. Янкелевич // Вопросы скрипичного исполнительства и педагогики / сост. С. Сапожников. – М., 1968. – С. 36–37.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Осадча Тетяна Всеволодівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри диригентсько-хорової підготовки Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського.

Наукові інтереси: дослідження шляхів вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів музики.

Крістева Олександра Василівна – аспірант Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського

Наукові інтереси: дослідження шляхів вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів музики.

УДК 378: 78

ВИЗНАЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Олександр ПЛОХОТНЮК (Київ)

Постановка проблеми. Сучасний стан загальної культури студентської молоді мистецько-педагогічних спеціальностей, підвищення рівня їх зорієнтованості на цінності професійної діяльності завжди знаходилися в центрі уваги багатьох науковців. Загальновідомо, що саме мистецтво, зокрема музичне виконавство, впливає і на формування наукового світогляду, і на естетичну культуру молоді, сприяє становленню цілісної, всебічно розвинутої, гармонійної особистості. Мистецтво займає особливе місце передусім в духовному житті людини, воно впливає на всі

сторони свідомості і діяльності особистості. Тому актуальність проблеми формування професійно-ціннісних орієнтацій студентів мистецько-педагогічних спеціальностей у процесі музично-виконавської діяльності не викликає сумнівів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблем формування ціннісних та професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів-музикантів (праці С. Бадюл, Т. Брайченко, Б. Бриліна, В. Волкової, В. Денисенко, В. Дряпіки, В. Ісаєва, Ю. Кулюткіна, М. Моїсеєвої, О. Рудницької,

В. Сергєєвої, Ю. Соловйової, М. Стась, Н. Ткачової, Т. Фурсенко, І. Шкьопу та ін.), а також досліджень різних аспектів музичного виконавства (праці О. Бурської, Л. Гусейнової, М. Давидова, А. Душного, О. Ільченка, В. Медушевського, М. Ткач та ін.) дає підстави вважати, що питання формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів-музикантів ще остаточно не розв'язано і потребує подальшої наукової розробки, зокрема педагогічних умов, спрямованих на вирішення зазначеної проблеми.

Мета статті – визначити педагогічні умови формування професійно-ціннісних орієнтацій студентів мистецько-педагогічних спеціальностей у процесі музично-виконавської діяльності.

Виклад основного матеріалу. Підставою для визначення педагогічних умов формування професійно ціннісних орієнтацій студентів мистецько-педагогічних спеціальностей стали: характеристика професійно-ціннісних орієнтацій, врахування важливості ставлення майбутніх педагогів-музикантів до: загальнолюдських та національних цінностей культури; цінностей, що характеризують професійну діяльність педагога-музиканта (цінності-знання, цінності-уміння та цінності-якості); цінностей, що характеризують особистісні якості педагога [1]. А також аналіз особливостей музично-виконавської діяльності, що засвідчив важливість використання найкращих зразків різних видів і жанрів музичного мистецтва, постійного вдосконалення музично-виконавської майстерності та інтерпретації творів, включення майбутніх фахівців у концертну практику [2].

Ми враховували те, що студенти мистецько-педагогічних спеціальностей ВНЗ разом із соціально-гуманітарними та педагогічними знаннями отримують ще й спеціальну музичну освіту. Особливість їхньої музично-виконавської діяльності виявляється в безперервній творчій, концертно-просвітницькій діяльності, без участі в якій оволодіння професією стає неможливим. Тобто, кожен студент мистецько-педагогічних спеціальностей, з одного боку, є учасником традиційного педагогічного процесу, а з іншого – митцем, який набуває високого рівня професійної майстерності та робить свій внесок у розвиток музичної культури. Отже, студент – майбутній музикант – це особистість, яка має художній смак, асоціативне мислення, розвинуте почуття нового та прагнення його створювати. Одним з важливих аспектів формування професійно-ціннісних орієнтацій є система уявлень і понять про професійні й особистісні якості вчителя, його цінності та

пріоритети. Таким чином, педагогічні умови визначаються змістовним і діяльнісно-творчим комплексом навчання, є системою загальнопедагогічних та фахових методів і прийомів підготовки майбутніх педагогів-музикантів до музично-виконавської діяльності.

Зрозуміло, що навчально-виховний процес повинен орієнтувати студентів на особистісно-позитивне ставлення до цінностей мистецтва, розвивати в них естетичну та загальну культуру, яка необхідна для сприймання та інтерпретації творів музичного мистецтва, розвивати здатність до самореалізації в музично-виконавській діяльності, сприяти прагненню самовдосконалюватися через мистецтво.

Реалізація цієї мети в музичній педагогіці зумовлена принципом єдності художнього й технічного аспектів навчання. Володіння технікою в процесі музично-виконавської діяльності необхідне для досягнення художнього виконання твору. Відповідно до цього, як вважає Л. Яркіна, критерієм якості музично-виконавської діяльності є художнє виконання творів мистецтва [3, с.165]. Вищезазначене ми розглядаємо як теоретичну основу процесу оновлення змісту музично-виконавської діяльності, що повинно відбуватися з урахуванням основних аспектів професійної діяльності та особистісного розвитку фахівців.

Особливість музично-виконавської діяльності майбутніх педагогів-музикантів проявляється в тому, що їхня особистісна система професійно-ціннісних орієнтацій, формування в них стійких інтересів і потреб до професійної діяльності впливають також на розвиток культури суспільства. Майбутній педагог-музикант як носій культурних традицій, художньої спадщини повинен бути висококваліфікованим фахівцем, продуктивно-творча діяльність якого ґрунтується на принципово нових ідеях, підходах, технологіях професійної діяльності.

Отже, до педагогічних умов формування професійно-ціннісних орієнтацій студентів мистецько-педагогічних спеціальностей ми віднесли ті, що безпосередньо пов'язані з музично-виконавською діяльністю. Вони стосуються прийомів і методів, які забезпечують ефективність формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів-музикантів у галузі музичного мистецтва.

Перша умова передбачає посилення ціннісної спрямованості професійно орієнтованих дисциплін шляхом: включення аксіологічної складової в зміст професійно орієнтованих дисциплін, створення ціннісно-

сміслових навчальних ситуацій, використання в навчальному процесі творів музичного мистецтва, що відповідають індивідуальному рівню професійної підготовленості студентів. Висуваючи цю педагогічну умову, ми виходили з того, що для формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутнього педагога-музиканта потрібно використовувати дійсно найкращі зразки різностильового та різножанрового музичного мистецтва; органічно поєднувати можливості теоретичних, практичних та індивідуальних музичних дисциплін; добирати музичний матеріал для виконавських програм не лише на основі технічних можливостей виконавців, а й «з урахуванням уже існуючого резерву знань, інтересів і уявлень студентів, щоб поступово вести їх від простого, звичного – до більш складного, від уже відомого – до менш відомого, від цікавого – до корисного й справді цінного» [4, с. 253].

Для використання потенційних можливостей «репертуарної політики» слід повніше враховувати й використовувати установки та смаки студентів, їхні власні прояви під час складання виконавських програм для подальшого вдосконалення професійно-ціннісних орієнтацій у галузі музичного виконавства. «Репертуарна політика» – це цілеспрямоване впровадження певних творів мистецтва в процес музично-виконавської діяльності майбутнього педагога-музиканта з урахуванням сучасного бачення музичного мистецтва взагалі й особистісного професійного розвитку студента. Це, на нашу думку, найоптимальніше сприятиме формуванню професійно-ціннісних орієнтацій студентів мистецько-педагогічних спеціальностей (стратегія розвитку молодого музиканта).

Музичні твори потрібно добирати з таким розрахунком, щоб вони відповідали ступеню внутрішньої зрілості студента та рівню його підготовки. В основу навчально-методичного матеріалу обираються твори, цінність яких перевірено виконавською й педагогічною практикою. Слід зазначити, що прагнення педагогів уводити в індивідуальний план музичні твори, які рідко виконують, теж має певний сенс: твір ще не має виконавської традиції, і тому деякий «ризик» його розучування буде компенсовано користю від розвитку в студента інтерпретаторської ініціативи.

Особливо складним для розробки індивідуального плану є розподіл творів за ступенем їхньої складності відповідно до курсу навчання та спеціалізації. Складаючи репертуар, треба враховувати не лише технічні, але й художньо-змістовні особливості творів.

Використання «репертуарної політики» передбачає акт усвідомлення й систематизації творів індивідуального плану студента з кожної музично-виконавської дисципліни окремо. Для того, щоб забезпечити методологічний рівень мислення майбутніх педагогів-музикантів та активізувати процеси їхньої самореалізації в музично-виконавській діяльності, потрібно застосовувати певні сучасні методи навчання, ціннісно-сміслові навчальні ситуації для накопичення досвіду вирішення навчально-професійних завдань на основі власної професійної позиції, вивчати алгоритми успішної діяльності та порівнювати можливості особистості з професійним ідеалом, будувати індивідуальні програми власного професійного зростання.

Друга умова передбачає поетапне оволодіння музично-виконавською майстерністю як основи професійного становлення студентів з урахуванням їхніх особистісних професійно значущих якостей. Висуваючи цю педагогічну умову, ми виходили з того, що на формування професійно-ціннісних орієнтацій студентів мистецько-педагогічних спеціальностей безпосередньо впливає рівень їхньої музично-виконавської майстерності. Зрозуміло, що чим він вищий, тим більш складні твори студент може опрацювати.

Як відомо, зміст кожної дисципліни визначає особливості методики її засвоєння. Окрім того, існує багато методик удосконалення виконавської майстерності для кожної окремої дисципліни. Так, лише по класу труби відомо близько 30 фундаментальних праць з удосконалення виконавської майстерності на цьому інструменті. Кожна з них містить суттєві відмінності, а в деяких навіть використовують протилежні підходи й методи навчання, наприклад, праці Г. Орвіда, Т. Докшицера, В. Посвалюка, П. Фаркаша та інші «традиційні школи», хоча й мають певні відмінності, утім, містять спільні риси у звуковидобуванні, але вкрай відрізняються, зокрема, від школи У. Кастелло. Також не схожа на інші методична праця Л. Маджіо. Однак у них є одна спільна риса: кожна з названих шкіл має видатних представників, які володіють бездоганною виконавською майстерністю гри на трубі [5]. Для викладача важливо передбачити, які саме методи найоптимальніше впливатимуть на вдосконалення виконавської майстерності кожного окремого студента. На практиці часто буває, що потрібно використовувати методичні принципи, які базуються на кількох працях різних авторів.

У навчальному процесі важливе місце займають загальні педагогічні методи, використання яких підвищує рівень виконавської майстерності будь-яких майбутніх музикантів-виконавців. Перш за все, ідеться про попереднє вивчення музичного твору. До основних методів опанування музичного твору належать: метод пізнання від загального до конкретного; метод вибіркового опрацювання нотного тексту; метод багаторазового повторення; метод зміни темпу; метод зміни динаміки; метод використання художніх творів для технічного удосконалення тощо.

У процесі роботи над музичним твором важливе місце займають методи удосконалення музично-виконавської концепції творів, зокрема: метод використання відповідних засобів музичної виразності; метод художнього ознайомлення з творами мистецтва (переважно в запису); метод аналізу реального звучання, що забезпечує усвідомлене й контрольоване вивчення та виконання музичних творів у технічному й художньому аспектах. Зокрема, контролюються і за потребою корегуються звуковідтворення, якість звуку, інтонування, артикуляція, звуковедення, ритм, динаміка, темп, агогічні відхилення, фразування, процес побудови твору як художньої цілісності, єдності форми й змісту тощо [6, с. 45–46].

Третя умова передбачає спрямованість самостійної роботи з музично-виконавських дисциплін на формування здатності студентів до творчої інтерпретації музичних творів, на саморозвиток майбутніх фахівців. Висуваючи цю педагогічну умову, ми виходили з того, що на формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутнього педагога-музиканта впливає якість організації самостійної роботи.

Проаналізувавши навчальні програми спеціальностей «Музичне мистецтво» і «Музичне мистецтво*» Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, Бердянського державного педагогічного університету, Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, Рівненського державного гуманітарного університету, Донецької державної музичної академії імені С. С. Прокоф'єва та ін., констатуємо, що кількість годин на самостійну роботу або не вказано в навчальному плані, або вона недостатня для оволодіння музичним інструментом у тому обсязі, який зазначено, зокрема, у навчальних програмах з основного (спеціального) інструмента (праці В. Дряпки, А. Каравацького, В. Подольчука, Г. Турчина, В. Філатова, С. Цюлюпи та ін.). Так, студенти

I–IV курсів спеціальності «Музичне мистецтво*» повинні витратити на самостійну роботу з основного інструмента в середньому менше 4-х годин на місяць (8 хв. на день), а студенти спеціальності «Музичне мистецтво» – близько 7,5 годин на місяць (15 хв. на день), що суперечить усім наявним методикам гри на музичних інструментах. Навіть для учня музичної школи першого року навчання в першому півріччі рекомендовано витратити на самостійну роботу щодня близько години [7, с. 26].

Ми наполягаємо на тому, що успіх самостійних занять залежить від чотирьох чинників: а) регулярність занять; б) послідовність засвоєння матеріалу від легкого до більш складного; в) свідоме засвоєння знань; г) наполеглива праця. В основі отримання міцних знань, професійних умінь та навичок – регулярні самостійні заняття на музичному інструменті. Ураховуючи мету й завдання курсу «Основний (спеціальний) музичний інструмент», а також вплив музично-виконавської діяльності на формування професійно-ціннісних орієнтацій студентів мистецько-педагогічних спеціальностей, вважаємо, що потрібно збільшити час самостійної роботи з вдосконалення виконавської майстерності щонайменше до 4,5 годин щодня. Лише за таких умов можливе професійне зростання майбутніх педагогів-музикантів. Зазначимо, що збільшення часу для самостійної роботи в класі основного (спеціального) інструмента безпосередньо впливає на рівень виконавської майстерності, що, у свою чергу, позитивно відіб'ється й на інших виконавських дисциплінах.

Четверта умова передбачає через включення в активну ціннісно-орієнтаційну музично-виконавську діяльність у рамках концертної практики, спрямовану на закріплення позитивних особистісних професійно значущих якостей, гуманістичного змісту професійно-ціннісних орієнтацій. Висуваючи цю педагогічну умову, ми виходили з того, що на формування професійно-ціннісних орієнтацій студентів мистецько-педагогічних спеціальностей впливає головний вид музично-виконавської діяльності – концертно-виконавський. Це найважливіша мета музичного виконавства.

Спостереження за студентами засвідчують, що близько 70 % майбутніх педагогів-музикантів виходять на сцену лише на модульних контролях з фахових дисциплін. Мистецтвознавець В. Апатський наголошує на тому, що неможливо виховати артиста, який з'являється на концертній естраді 3 – 4 рази, як це передбачено річними програмами [8, с. 336].

Загальноновизнаним є той факт, що чим більше студенти беруть участь у різноманітних концертах, тим краще вони почуваються на сцені. Як зазначав видатний педагог-музикант Д. Ойстрах «якщо грати рідше, ніж двічі на місяць – ніякі нерви не витримають. Щоб почуватися артистом і думати про музику, а не про хвилювання, треба грати багато, давати цілі серії концертів, інакше неминуча втрата контакту зі слухачем і, навіть, власного відчуття інструмента, яким воно повинне бути на естраді» [9, с. 10].

У зв'язку з цим слід якомога частіше залучати студентів до концертної діяльності, зокрема за рахунок систематичної організації тематичних заходів. У тих випадках, коли фахова підготовка майбутнього педагога-музиканта ще не дозволяє йому брати участь у конкурсах, фестивалях чи концертах, що впливатимуть на імідж певного навчального закладу (оскільки, як відомо, у таких виступах беруть участь лише найкращі виконавці), потрібно організувати умовні концерти-прослуховування, на яких можуть виступати всі без винятку, особливо ті студенти, які не беруть участь в інших концертах.

Поряд з публічними концертними виступами особливу увагу слід приділяти заняттям у класах фахових дисциплін. Для кращого стимулювання музично-виконавської діяльності майбутніх педагогів-музикантів і, зокрема, відчуття «публічного» музикування, студентам потрібно відвідувати заняття своїх колег. По-перше, така відкрита форма уроків неабияк стимулює майбутніх педагогів-музикантів до вдосконалення власної виконавської майстерності (щоб виглядати «достойно» на кожному занятті перед колегами-студентами); по-друге, активний учасник цього процесу має постійних слухачів-фахівців; по-третє, у слухачів збагачуються знання виконавського репертуару та особливості його опанування, оскільки, на відміну від слухання досконалого виконання творів провідними музикантами в запису (кінцевий результат роботи над музичним твором), студенти на цих заняттях розуміють головне, тобто яким чином домогтися якісного виконання певного музичного твору; по-четверте, мають можливість спостерігати за діяльністю викладача та вдосконалювати власну професійно-педагогічну майстерність: які засоби, форми й методи він використовує в процесі занять з кожним окремим студентом.

Висновки. Саме за таких зазначених вище чотирьох педагогічних умов можливе якісне

формування професійно-ціннісних орієнтацій студентів мистецько-педагогічних спеціальностей у процесі музично-виконавської діяльності. Перспективу подальшого наукового дослідження вбачаємо у впровадженні зазначених педагогічних умов у навчально-виховний процес вищих мистецьких навчальних закладів та встановленні ступеня їх ефективності.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Lee Chzhen. Structure of Foreign Musical Students Professional and Value Orientation / Lee Chzhen // European Researcher, 2012. – Vol. (37). – № 12 – P. 2. – P. 2231–2238.
2. Плохотнюк О. С. Формування професійно-ціннісних орієнтацій студентів мистецько-педагогічних спеціальностей у процесі музично-виконавської діяльності: дис. кандидата пед. наук: 13.00.04 / Плохотнюк Олександр Сергійович. – Луганськ, 2009. – 244 с.
3. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: монографія / за ред. С. О. Сисоевої. – К.: ВІПОЛ, 2001. – 502 с.
4. Дряпіка В. І. Соціально-педагогічні основи формування орієнтацій студентської молоді на цінності музичної культури: дис. ... д-ра пед наук: 13.00.01; 13.00.05 / Дряпіка Володимир Іванович. – К., 1997. – 399 с.
5. Посвалюк В. Т. Мистецтво гри на трубі в Україні: монографія / Посвалюк В. Т. – К. : КНУКіМ, 2006. – 400 с.
6. Ільченко О. О. Методологічні проблеми професійної музичної освіти / О. О. Ільченко, Я. В. Сверлюк. – Рівне: Перспектива, 2004. – 200 с.
7. Болотин С. В. Методика преподавания игры на трубе в музыкальной школе / Болотин С. В. – Л.: Музыка, 1980. – 120 с.
8. Апатский В. Н. Основы теории и методики духового музыкально-исполнительского искусства / Апатский В. Н. [учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений Украины III – IV уровней аккредитации]. – К.: НМАУ им. П. И. Чайковского, 2006. – 432 с.
9. Некоторые вопросы самостоятельной работы студентов по «классу ансамбля»: [метод. реком. для студентов ин-тов культуры специализации «Руководитель самодеятельного оркестра духовых инструментов»] / сост. С. Д. Цюлюпа. – Ровно, 1988. – 25 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Плохотнюк Олександр Сергійович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інструментально-виконавської майстерності Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка.

Наукові інтереси: теоретико-методичні основи професійної підготовки студентів музичних спеціальностей на засадах аксіології.